

Rafael Anglada, l'actor de Santa Coloma de Farners

Text: Xevi Planas

¿Qui no té present la imatge d'aquell senyor gran, baixet, més aviat calb, murri i amb cara de bona persona, que ha fet passar tantes estones divertides als aficionats al teatre en català? Sense Rafael Anglada, l'escena còmica d'aquest país hauria estat una altra cosa. Orgullós d'haver nascut a Santa Coloma de Farners, aquest actor de 71 anys continua en actiu representant diverses obres alhora, com si retirar-se fos un verb prohibit per als qui, com ell, porten el verí del teatre a les seves venes.

Fotos: Josep Maria Oliveras

ós *vau* néixer a Santa Coloma de Farners, però no hi teniu cap familiar.

– «És veritat. La meua família es va traslladar a Barcelona quan jo tenia vuit anys i ara no m'hi queda cap parent, a Santa Coloma de Farners. Malgrat tot, n'hi tinc molts, de parents, perquè tots els del poble ho són. Hi vaig sempre que puc i quan hi sóc és com si estigués a casa meua. Hi tinc moltes cases obertes i moltes vegades me n'aprofito. En altres ocasions, en canvi, vaig a la fonda o a l'hotel».

– *Sempre en presumiu, d'haver nascut a Santa Coloma...*

– «Home! No tothom té la sort d'haver nascut a Santa Coloma de Farners. De vegades penso que als qui no hi han nascut els hi ha de saber un greu extraordinari. Però tampoc no és culpa d'ells, i jo ho lamento i els en dono el condol».

– *La primera vegada que vau pujar a un escenari va ser a Santa Coloma?*

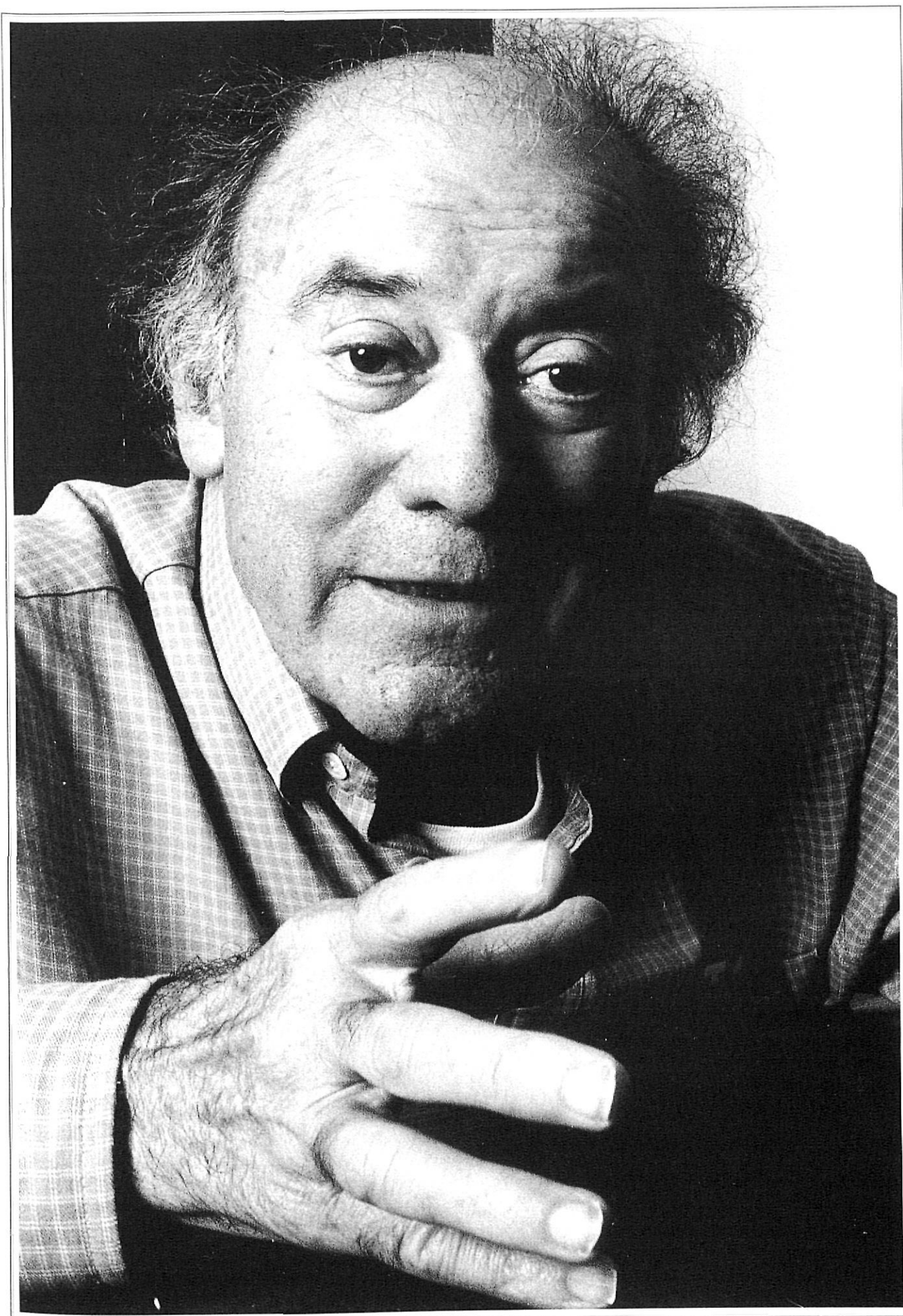
– «Sí. Jo anava a escola als «Hermanus» i feia teatre al Sindicat Agrícola, que era al Centre Catòlic. Hi feia papers de vailet, perquè el meu pare hi dirigia un quadre escènic».

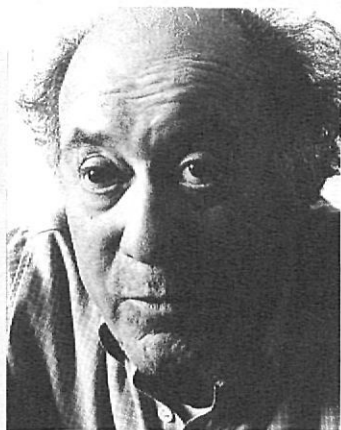
– *De què treballava el vostre pare?*

– «Hi tenia una impremta i era soci amb en Cantalozella, el pare dels Cantalozella d'ara. El record que tinc d'aquella època és que a Santa Coloma s'hi estava molt bé, però que molt i molt bé».

– *Quants anys teníeu quan van fer el vostre primer paper en un teatre?*

– «Jo devia ser un vailet de quatre o cinc anys. El meu pare feia un monòleg que es deia *La vetlla trista*, en el qual sortia un fill. Jo era el que feia de fill».

Rafael Anglada va néixer a Santa Coloma de Farners el dia 11 de febrer del 1921. Als vuit anys, es va traslladar amb la seva família a Barcelona, on va estudiar Comerç. «Jo anava per perit mercantil, però la Guerra Civil em va espantillar i ja no vaig seguir aquests estudis. Vaig aprendre a fer de caixa a l'Institut de les Arts del Llibre i em vaig quedar a treballar a la impremta de casa. No vaig fer, doncs, el peritatge. Però és igual: hauria resultat un mal perit, no un bon perit, precisament», explica Rafael Anglada, que es va anar introduint en el món del teatre fent sempre papers còmics.

«El millor que li pot passar a un actor és que en una obra ben dramàtica li toqui fer el paper còmic. Llavors jugues amb un avantatge: el públic té unes ganes terribles que surti aquell que el fa riure», comenta, quan pensa en l'èxit dels seus papers. Home senzill i espontani, Rafael Anglada va debutar com a actor i autor —*L'amor venia en taxi* ha estat un gran èxit— fent teatre costumista, però ha treballat també per a directors i companyies amb una concepció del teatre molt oberta als nous corrents, com el Teatre Lliure, els membres del qual l'estimen com un més de la colla. Aspectes teatrals a part, Rafael Anglada és dels que pensen que hi ha hagut temps més bons que els que corren ara: «Tot l'antic era millor, més de debò. Ara només se't valora pel que tens, no pel que ets».

— *El fet que el pare fos actor i director va ser decisiu per a la vostra carrera teatral?*

— «Sí no em va aficionar, sí em va acostumar, almenys, a fer teatre».

— *Un dels autors del qual heu representat obres és Salvador Espriu, que també va néixer a Santa Coloma de Farners.*

— «Sí. Vaig actuar en bastants obres seves, com la *Primera Història d'Esther*. A ell li feia una certa gràcia que jo també fos de Santa Coloma i per aquest motiu em tolerava coses, tot i que era un home molt estricte i recte. Quan estava amb el Foment que dirigien en Ricard Salvat i la Maria Aurèlia Capmany, fins i tot em va consentir una broma que li vaig fer en vers, que deia alguna cosa així com «*I l'Espriu, que en sap un niu*». M'ho devia tolerar

“

No tothom té la sort
d'haver nascut
a Santa Coloma
de Farners

”

perquè érem del mateix poble i perquè ell també era molt amable, condescendent i intel·ligent».

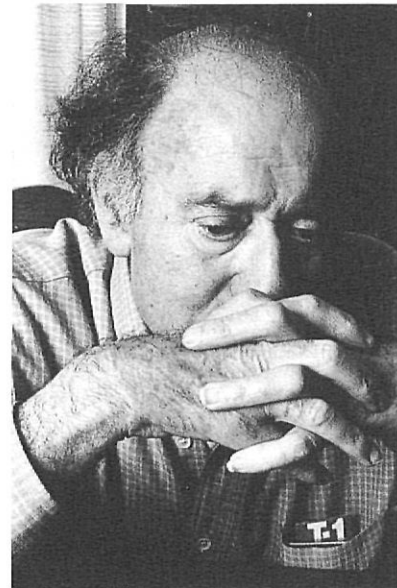
— *Amb Espriu també teniu en comú que els dos heu rebut el títol de Fill Predilecte de Santa Coloma de Farners.*

— «Sí. A més d'en Salvador Espriu, aquest títol també l'han concedit al cardenal Jubany, al Pare Rosés, de l'Observatori de l'Ebre, i a en Millàs Vallicrosa, catedràtic importantíssim de llengües semítiques. O sigui, que el títol l'han donat a una sèrie de gent savia, d'una gran categoria científica. Però es veu que a última hora van dir: «*Escolta, i si, potser per desengreixar una mica, en aquest grup n'hi poséssim un de la barriola, de la farandula?*». I es veu que una entitat em va proposar i totes les altres associacions esportives, culturals

i artístiques de Santa Coloma es van reunir, i van votar que m'acceptaven com a Fill Predilecte. No sé si m'ho mereixo, però, és clar, a mi m'agrada molt haver tingut aquesta sort».

— *A Santa Coloma s'ha instituït també un cicle de teatre amateur que porta el vostre nom...*

— «Sí. De fet, la meua entrada al món de l'espectacle va ser a través del teatre amateur. Quan vam anar a viure a Barcelona, ens vam instal·lar a Sant Gervasi, on feia teatre d'aficionat a l'Ateneu Catòlic. Llavors la Federació de Teatre Amateur donava uns premis al Teatre Romea i a mi em van concedir el reservat al millor actor còmic dels quadres escènics que hi havia aleshores. Simultàniament, per un lo-

ctor que és molt amic meu i que es diu Albert Nadal, vaig entrar a la Companyia Teatral de Ràdio Espanya de Barcelona i a fer un meritoriatge al Romea».

— *Fent de meritori era la manera de començar una carrera teatral, llavors...*

— «Després de la guerra, la manera d'entrar al món del teatre professional era sent fill d'actor o d'actriu —i llavors ja podies fer de meritori—, assistint a les classes de l'Institut del Teatre o fent un meritoriatge en una companyia fins que, al cap de no sé quant temps d'estar-hi treballant, acabaves ingressant-hi i et donaven el carnet oficial del Sindicato Vertical».

— *Us el van treure, vós, aquest carnet?*

— «Sí, que el vaig obtenir. I després ja vaig estar moltes temporades a la

companyia oficial del Romea i amb la de Maragall, amb l'Esteve Polls de director, i en Carles Lloret i en Lluís Nonell d'empresaris. Més tard vam estrenar una cooperativa teatral amb *La ferida lluminosa*, d'en Sagarra...».

- També van començar a fer cinema...

- «Per vergonya dels meus fills, he de confessar que he fet cinquanta-nou pel·lícules. És esgarrifós... Però es comprèn molt bé: llavors en el cinema que es feia aquí el protagonista era sempre un star estranger molt important, i els papers secundaris ens els repartíem a meitat i meitat els actors de Barcelona amb els de Madrid. Per això m'ha tocat treballar al costat d'actors molt famosos, com en Lino Ventura, la Catherine Deneuve...».

“

El millor que li pot passar a un actor és que en una obra ben dramàtica li toqui fer el paper còmic

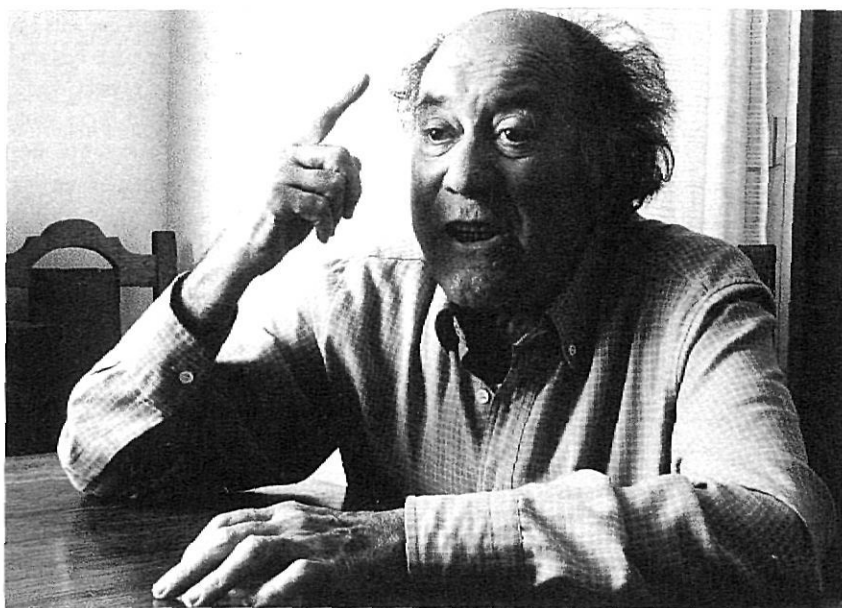
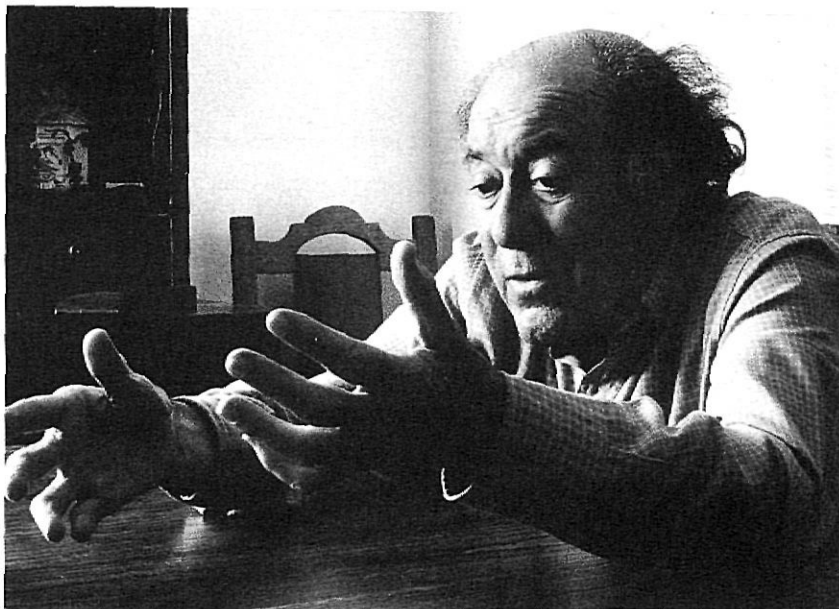
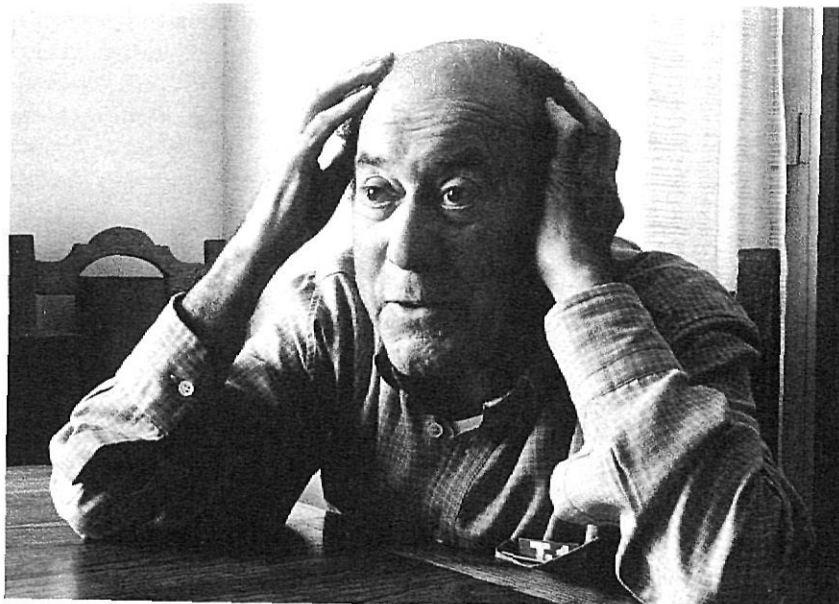
”

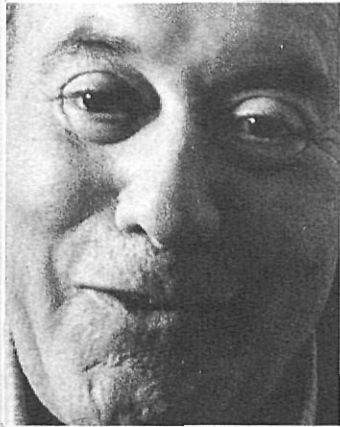
- Però us ha agradat fer cinema?

- «Tot això ho he fet sense que m'agradés. En cinema, mai no saps si et retraten del llombrígol en amunt o del llombrígol en avall. A més, el guionista i el director són, sobretot, els que més porten el pes i això es nota massa».

- Vaja, que us sembla més engrescador el teatre...

- «Home! En aquella època em vaig trobar que en Fraga, que llavors era ministre d'Informació i Turisme, havia creat el Teatre Nacional de Barcelona, i que la companyia estava dividida en dos grups: els catalans que també parlàvem castellà i els que només eren castellano-parlants. O sigui, que hi havia obres que les feiem en català; i les que eren en castellà, les feien els altres. Això em va permetre treballar amb l'Antonio Vico, en

La trajectòria de Rafael Anglada és una de les més fèrtils del teatre en català d'aquest segle. Des d'obres memorables com els pastorets titulats *L'estrella de Nadal*, que la censura va prohibir —en el repartiment hi havia des de Joan Capri a Maria Matilde Almendros—, a *l'Alexis de Barcelona*, fins als seus recents papers a *Les noces de Figaro* o en una peça de Joan Brossa, Rafael Anglada porta més de mig segle representant obres. No sempre ha pogut fer, però, teatre en català. Ha hagut de treballar sovint en castellà, com ho va fer una temporada amb el seu cosí actor Carles Morera, i en aquest idioma ha pres part en obres com *Urge dormador para Leona*.

La carrera artística de Rafael Anglada no s'ha limitat al teatre. A més d'haver fet molt cinema, molta televisió i molta ràdio, ha estat també *showman* —va presentar els històrics *Matinals del Romea Show* a l'inici de la Nova Cançó— i ha col·laborat en revistes com *Tele-Estel* —on compartia secció amb Jaume Picas i Sempronio—, *La Setmana en Barcelona*, *Momento* —on tenia reservat l'espai *Momenticilina*— i el *Turmut*, on, de la mà del dibuixant Cesc, entrevistava personatges de l'època —com Kubala i d'altres— donant un tomb divertit als intervius. També ha organitzat festivals benèfics, amb la participació de Joaquín Soler Serrano i Paco Martínez Soria —entre d'altres—, i ha popularitzat els seus originals rodolins que ell defineix com versets macarrònics.

Carlos Lemos, l'Amparo Baró, la Paquita Serrandis, en Pedro Gil, en Guillermo Marín... Era l'època dels Festivals de España, i els ajuntaments ens contractaven per als dies de la festa major de la ciutat. El primer dia, per exemple, hi havia la companyia de ballet de l'Antonio Gades; un altre dia hi havia l'*Antología de la Zarzuela* d'en Tamayo; un altre dia, el Teatro Nacional de Barcelona...».

— *Devíeu treballar molt...*

— «Moltíssim. Jo, per exemple, he hagut d'arribar a treballar un dia a València, haver de sortir la mateixa nit amb autocar cap a Gijón, i l'endemà, al final de la funció de Gijón, haver de tornar cap a Manisses, que és a tres quarts d'hora de cotxe de València».

“

Per a vergonya
dels meus fills, confesso
que he fet 59 pel·lícules

”

— *Quan algú es posava malalt, devia ser terrible...*

— «Recordo que una vegada estàvem a Ceuta i algú d'una altra companyia es va posar malalt, de manera que ells no van poder actuar. El delegat dels Festivals de España a Ceuta, que es deia Martínez Emperador i que era un home molt simpàtic i atent, però que tenia més d'Emperador que de Martínez, ens va venir a dir, tot exigent, que quan acabéssim l'obra marxéssim immediatament cap a La Carolina, a Jaén. Llavors jo li vaig comentar al director de l'obra, que era en Txema Loperena, que ja li podia anar a dir que n'hi havia uns quants que no sabíem nedar i que no teníem ni idea de com ho havíem de fer, perquè de Ceuta a Algesires a aquella hora —quan s'acabés l'obra— no hi hauria cap vaixell».

— *Vós els deueu tenir sempre dominats, els directors. Us deuen deixar fer la vostra sempre...*

— «Jo tinc una teoria sobre els directors que sempre la deixo anar de broma. Però tampoc no crec que estigui tan equivocada. La teoria ve a dir que, així com el gos és el millor amic de l'home, el director és el millor enemic de l'actor. Un director vol que et sàpigues el paper, vol que arribis a l'hora, vol que mentre assages no fosis soroll ni destorbis...».

Contínuament et vénen amb exigències, i jo, que tinc un temperament anàrquic i sóc dels que els agrada molt anar per lliure, trobo que tot plegat és una càrrega».

— *Això que deueu haver tingut bons directors...*

— «Sí. No em puc queixar: l'Esteve Polls, en Ricardo Lucía, en Luis Orduna —que era un director tan extraordinari

“

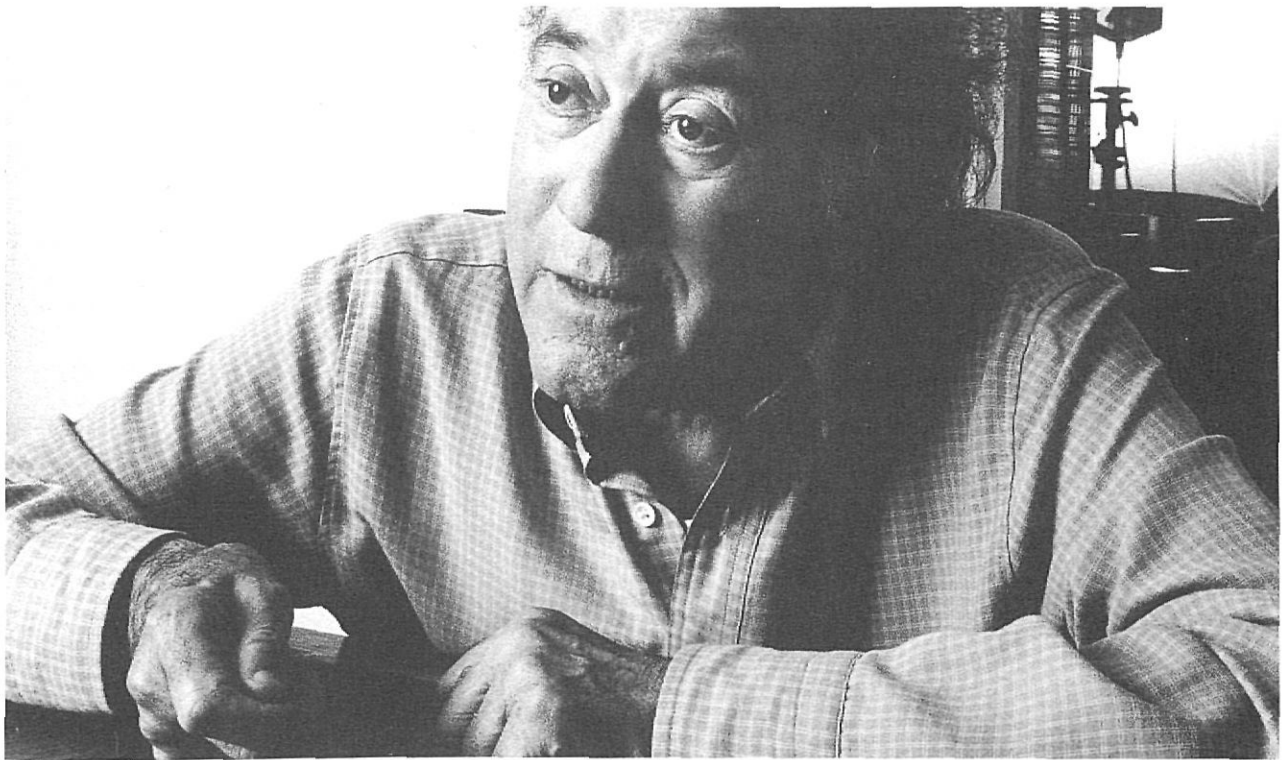
Sóc dels que pensen
que badar és el plaer més
extraordinari que hi ha

”

que agafava una cadira i li feia fer teatre—, en Jorge Lavelli, el famós director d'òpera... També he treballat a l'estranger. He estat molt a Itàlia, per exemple, amb la Núria Espert, amb qui ens coneixem des de petits, i el seu marit, l'Armando Moreno. De tota manera, la majoria dels directors coneixen el personal i, si els serveixes, et deixen procedir, et deixen fer, igual que l'Espriu com a autor, que em consentia la brometa. De qui he après més, però, ha estat d'actors que he tingut al costat i m'hi he anat fixant. En el meu cas, a més, fent normalment papers còmics, és molt difícil que te'ls dirigeixin, que et facin fer gràcia. Tot això ha de ser molt espontani. Més aviat el que fan els directors és frenar-te perquè no et passis de rosca».

— *Quins són els papers que us ha agradat més de fer, al llarg de la vostra carrera?*

— «Em va agradar molt representar un paper ben petit que feia a Maria Rosa

i un altre d'humaníssim, que tan aviat feia que la gent rigués com que plorés, a *La clau*, de Noel Clarasó...».

– *I el paper que us agradaria haver fet i encara no heu pogut fer?*

– «Tenia moltes ganes de fer *Grec busca grega*, de Friedrich Dürrenmatt, i sempre ho dèiem amb l'Armando, l'home de la Núria Espert, però l'hem anat ajornant per problemes de calendari. Ara trobo que ja sóc massa ganàpia per fer-lo».

– *I de la vostra participació en el cinema, què en seleccionariu?*

– «Estic molt content de *La saga dels Rius*, que també es va passar per televisió, amb molt d'èxit. Jo hi feia el paper d'un escriptor tan servil que quan van a l'aeroport a matar el senyor Rius resulta que només el fereixen i, en canvi, a l'escriptor el maten».

– *Vós també heu escrit teatre.*

– «Sí. M'encarregaven peces i les escrivia. Va ser així com vaig fer *L'amor venia en taxi* o *Ocells de pis*, que portava un subtítol que deia *Quantes terrosses vol, Mariano?* També vaig escriure *Perruqueria de senyores*, que me la va estrenar en Pau Garsaball».

– *Em sembla que era en Pau Garsaball que en una tertúlia feia broma dient que vos no teníeu gaire memòria...*

– «No en puc pas presumir gaire, jo, de memòria, no».

– *Més aviat teniu fama de bon improvisador...*

– «Només improviso quan cal. No m'agrada posar *morilles*; o sigui, afegir coses per fer més gràcia. He hagut d'improvisar de vegades per omplir un buit esperant algú que no entrava fins que l'altre personatge s'ha presentat, però no ho he fet mai premeditadament. Recordo que una vegada els germans Joaquín i Serafín Álvarez Quintero, després d'una comèdia en què un dels actors havia afegit pel seu compte una *morilla*, li van preguntar perquè havia allargat aquell tros amb un text que no era a l'obra. «Perquè queda molt graciós», responia l'actor. «No, home, no! Si això tinguéssis gràcia, ja se'ns hauria ocorregut a nosaltres», li van replicar ells».

– *Ha canviat molt el món del teatre des que vos van començar fins ara?*

– «Diuem que el teatre ha de ser una escola de bons costums, però en realitat no és altra cosa que un reflex de la societat en què es troba immers. Quan jo era nen el diumenge anava al Romea a la primera sessió a la tarda, que era de repertori, i m'hi quedava fins a la de la nit, que era d'estrena. M'empassava tres funcions i estava tan feliç. Ara els meus familiars —dels fills ja no en parlem, perquè són grans: en tinc un de quaranta-quatre anys, una de trenta-set i un

vaiet de vint-i-un—, els meus néts i les meves nétes, prefereixo que vagin a passar un dia a la muntanya que no pas que es tanquin en un local. És més saludable respirar aire lliure. Llavors no havien inventat ni el 600 i no hi havia facilitats per anar a fora, però ara sí. A més, la gent ha perdut el costum d'anar al teatre, que abans s'aguantava pel públic que hi anava, que era el que pagava. Ara hi ha això de les subvencions, perquè ara volen que quan es tanca una porta es noti que és de fusta. Abans, en canvi, hi havia uns escenògrafs extraordinaris que pintaven uns decorats amb la perspectiva que convingués, i ja estava, perquè el públic ja sabia que allò era un decorat...».

– *Era més dura llavors la vida de l'actor?*

– «Jo treballava tarda i nit, cada dia. Només fèiem festa el Dijous Sant i el Divendres Sant. Ens passàvem nous mesos en un teatre i després començàvem una *tournée*».

– *Quan us penseu retirar de l'escena?*

– «Jo preferiria retirar-me que no pas que m'enretirin i sóc dels que pensen que badar és el plaer més extraordinari que hi ha. Però com que sóc d'aquella mena de gandul que com més n'ets, més feina tens...».

Xevi Planas